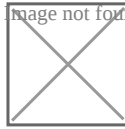

Λόγια αγάπης και οικοδομής προς τους άρχοντες των αναλογίων (Πρωτοπρ. Βασίλειος Ι. Καλλιακμάνης, Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.)

/ [Πεμπτούσία](#)

Image not found or type unknown

Με αφορμή το θάνατο του Αποστόλου Παπαχρήστου,

Θεολόγου και Μουσικοδιδάσκαλου, αδελφό του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Αιτωλίας και Ακαρνανίας κ. Κοσμά, οι συνεργάτες του αείμνηστου μου ζήτησαν να γράψω ένα σύντομο κείμενο προς τιμήν του. Ο εκλιπών, παρότι τυφλός, αξιοποίησε άριστα τα τάλαντα πού του έδωσε ο Θεός. Διακρίθηκε ως εκπαιδευτικός, ως διδάσκαλος της εκκλησιαστικής μουσικής, ως πρωτοψάλτης, ως υμνογράφος αλλά και ως ακριβής τυπικάρης. Κοντά του μαθήτευσαν πολλά νέα παιδιά στην ψαλτική τέχνη. Κι επειδή τα τελευταία χρόνια υπάρχει έντονο ενδιαφέρον από πολλούς νέους για την αυθεντική βυζαντινή μουσική, το αφιερωματικό αυτό κείμενο αναφέρεται στο «ήθος της βυζαντινής ψαλμωδίας».

Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι η βυζαντινή εκκλησιαστική μουσική έχει μόνο ύφος και όχι ήθος. Βέβαια το ήθος αφορά τα πρόσωπα κι όχι τα πράγματα. Αλλά εδώ γίνεται λόγος για το φορέα της εκκλησιαστικής μουσικής. Όντως είναι σημαντικό το ύφος της ιεράς ψαλμωδίας, αλλά πρωτεύοντα ρόλο στον τρόπο ψαλμώδησης των ύμνων παίζει το ήθος του ιεροψάλτη με την ευρύτερη έννοια του όρου. Το ερώτημα πού αναδύεται είναι: Ο ιεροψάλτης ψάλλει με ηδυπάθεια και αυταρέσκεια

ή προσευχητικά και εν μετάνοια; Εκτελεί μουσικά μαθήματα με κοσμικό τρόπο ή με ήθος συντετριμμένης και τεταπεινωμένης καρδιάς; Τον αγγίζουν αυτά πού ψάλλει ή του είναι αδιάφορα; Μήπως ισχύει αυτό πού αναφέρεται σε σχετικό ύμνο της Εκκλησίας; «Πολλάκις την υμνωδίαν εκτελών, ευρέθην την αμαρτίαν εκπληρών...»; Όσα ακολουθούν μπορούν να εμπνεύσουν τούς ιεροψάλτες μας και κυρίως τα νέα παιδιά πού κοσμούν τα αναλόγια των εκκλησιών μας.

Η εκκλησιαστική υμνογραφία διδάσκει το δόγμα και το ήθος της Εκκλησίας· ερμηνεύει αυθεντικά το μήνυμα της εν Χριστώ σωτηρίας· μυσταγωγεί στην ορθόδοξη πίστη και την εν Αγίω Πνεύματι ζωή. Σημαντικό ρόλο στη λειτουργική ζωή δεν παίζουν μόνο οι κληρικοί αλλά και οι ιεροψάλτες, οι οποίοι διακονούν την εκκλησιαστική λατρεία. Το αναλόγιο είναι χώρος μύησης στα ιερά κείμενα της Εκκλησίας μας· σχολείο εντρύφησης στην εκκλησιαστική ποίηση· χώρος προσευχητικής αναφοράς στον Τριαδικό Θεό. Η ψαλμωδία δεν είναι δημοτικό τραγούδι, έστω κι αν συγγενεύει με αυτό, δεν είναι φωνή άτακτη, βίαιη και εκκωφαντική, δεν είναι επίδειξη σπάνιων λαρυγγισμών μέσω μεγαφώνων. Η ιερά ψαλμωδία είναι φωνή αύρας λεπτής, προσευχή εμμελής, διδαχή σωστική και σωτήριος, μύηση στο υπέρλογο μυστήριο της πίστεως.

Οι ύμνοι έχουν θεολογικό, μυσταγωγικό, παιδαγωγικό, εκκλησιολογικό και αναγωγικό χαρακτήρα. Η Εκκλησία μέσω της υμνολογίας υπομνηματίζει, αναδεικνύει και ερμηνεύει το υπερφυές μυστήριο της θείας οικονομίας. Συνθέτει σε θεία αρμονία λόγο και μέλος. Η εμμελής ψυχαγωγία και ηδονή γέννα αγνούς και σώφρονες λογισμούς, διδάσκει ο Μ. Βασίλειος. Και συμπληρώνει: Το Άγιο Πνεύμα, βλέποντας ότι το ανθρώπινο γένος είναι «δυσάγωγον προς αρετήν και επιρρεπές

προς την ηδονήν», «το εκ της μελωδίας τερπνόν τοις δόγμασιν εγκατέμιξεν», ώστε να δέχεται χωρίς αντίδραση την ωφέλεια των λόγων που θα ακούγονται γλυκώχα και απαλά.

Το μέλος παιδαγωγεί και συμβάλλει, στη διαρκή μνήμη των θείων αληθειών με έμμεσο τρόπο: «Δια τούτο τά εναρμόνια μέλη των ψαλμών ημίν επιενόηται (επινοήθηκαν), ίνα οι παίδες την ηλικίαν, ή και όλως νεαροί το ήθος, τω μεν δοκεί μελωδώσι, τη δε αληθεία τας ψυχάς εκπαιδεύονται», επισημαίνει ο Μ. Βασίλειος.

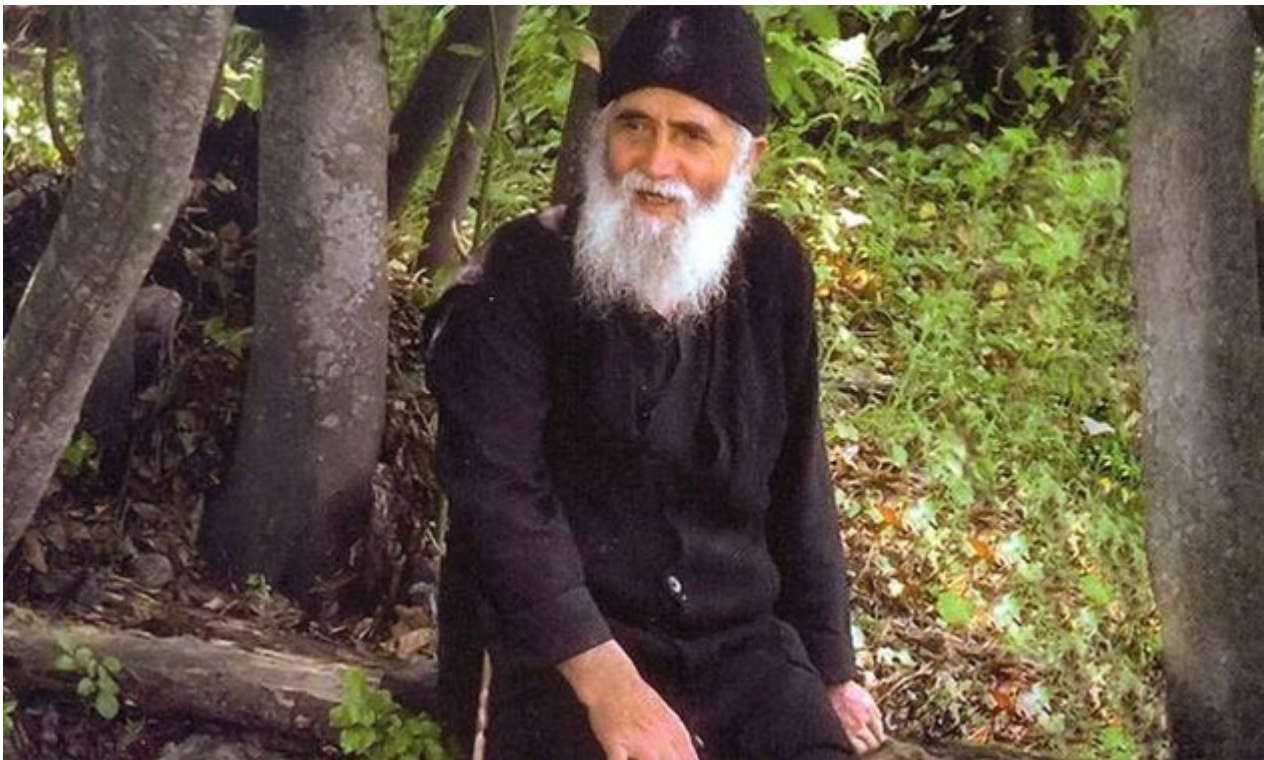
Η ψαλμωδία αποβλέπει στη ένωση, συνάρμωση και ενότητα του λαού του Θεού μέσω της αγάπης. Συναρμονίζει το λαό του Θεού στη συμφωνία ενός χορού. Γράφει ο ιερός Πατέρας: «...το μέγιστον των αγαθών, την αγάπην, η ψαλμωδία παρέχεται, οιονεί σύνδεσμόν τινά προς την συνωδίαν επινοήσασα, καί εις ενός χορού συμφωνίαν τον λαόν συναρμόζουσα» (Ομιλία εις Ψαλμούς, 1, 2, ΕΠΕ, том 5, σ. 14).

Για να βρουν όμως εφαρμογή οι λόγοι του Μ. Βασιλείου χρειάζεται να κατεβούμε - κληρικοί, λαός και ιεροψάλτες-από το θρόνο της ατομικότητας και του εγωισμού, και εν ταπεινώσει να «ποιήσωμεν εαυτούς στρογγύλους» σύμφωνα με τη Φιλοκαλία. Να έχουμε ήθος όπως τα γλυκώχα γυρίσματα της βυζαντινής

μουσικής, πού μοιάζουν με τούς κουμπέδες και τους στρογγυλούς θόλους των εκκλησιών μας.

Γράφει εύστοχα ο Γέρων Παΐσιος: «Και τι γλυκά γυρίσματα έχει η βυζαντινή μουσική!... άλλα λεπτά σαν το αηδόνι, άλλα σαν απαλό κυματάκι, άλλα δίνουν μια μεγαλοπρέπεια. Όλα αποδίδουν, τονίζουν τα θεία νοήματα. Όμως σπάνια να ακούσης αυτά τα όμορφα γυρίσματα. Οι περισσότεροι πού ψέλνουν τα λένε λειψά, κουτσουρεμένα, καλουπωμένα. Αφήνουν κενά, τρύπες! Και το κυριώτερο, τα λένε χωρίς τόνο. Απορώ- δεν έχουν οξείες τα βιβλία τους; ... Όλα τα πάνε ίσια, λες και πέρασε οδοστρωτήρας και τα ισοπέδωσε όλα! «πα-νη-ζω, πα-νη-ζω», πανίζουν-πανίζουν το φούρνο και ψωμί δε βγάζουν! Άλλοι πάλι τονίζουν όλα δυνατά, ... όλα καρφωτά, και νομίζεις ότι χτυπούν καρφιά με το σκεπάρνι».

Και συνεχίζει ο Γέροντας Παΐσιος αναφερόμενος στους σύγχρονους ψάλτες: Ναι, αλήθεια ψάλλουν «ή τελείως άτονα ή σκληρά! Δεν σε ξεσηκώνουν εσωτερικά· δε σε αλλοιώνουν. Ενώ πόσο γλυκεία είναι ή καθαρή βυζαντινή μουσική! Ειρηνεύει, μαλακώνει την ψυχή. Ή σωστή ψαλμωδία είναι ξεχείλισμα της εσωτερικής πνευματικής καταστάσεως. Είναι θεία ευφροσύνη... Όταν συμμετέχει κανείς σ' αυτό πού ψάλλει, τότε αλλοιώνεται, με την καλή έννοια, και ό ίδιος και οι άλλοι πού τον ακούνε» (Γέροντος Παΐσιου Αγιορείτου, Λόγοι Α', Με πόνο και αγάπη για το σύγχρονο άνθρωπο, σ. 254-55).

Όσα αναφέρθηκαν δεν εξαντλούν το θέμα. Απευθύνονται με ιδιαίτερη αγάπη προς τους άρχοντες των αναλογίων, για να διακρίνουν τον παραδοσιακό τρόπο

ψαλμώδησης των ύμνων, πού γέννα δάκρυα μετανοίας αλλά και ευφροσύνη πνευματική, από την ηδυπάθεια και την εκκοσμίκευση. Παράλληλα γράφονται προς τιμήν του μακαριστού Αποστόλου Παπαχρήστου, ο οποίος διακόνησε την εκκλησιαστική λατρεία με φόβο Θεού, ιεροπρέπεια, εκκλησιαστικό ήθος, συνέπεια και τάξη. Η επί σειράν ετών έκδοση της «Τυπικής Διάταξης των Ιερών Ακολουθιών», με ιδιαίτερη φροντίδα και ζήλο για την ευταξία της λατρείας, αποδεικνύει του λόγου το αληθές.

Τούς κόπους και την προσφορά του στην Εκκλησία αλλά και την αγάπη του προς το αναλόγιο ας θυμάται ο Παντεπόπτης Κύριος και ας τον αναπαύει στη χώρα των ζώντων και των δικαίων.